

позначень – така практика в лінгвістичних дослідженнях відома [2, 63]. При цьому слід розрізняти терміни *паремійний* стосовно *паремія*, *пареміологія* – наука, що вивчає паремії, *пареміологічний* стосовно *пареміології*.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Даниленко Л.І.* Формування терміносистеми чеської пареміології у XV-XIX ст. (з деякими східнослов'янськими паралелями) // Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур: Пам'яті академіка Леоніда Булаховського: Збірник наукових праць. – Випуск 11. – К., 2010. – С. 38-46; 2. *Єрмоленко С.С.* Мовне моделювання дійсності і знакова структура мовних одиниць: Монографія. – К.: Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2006. – 384 с.; 3. *Телія В.Н.* Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты. – М.: Школа «Языки русской культуры», 1996. – 288 с.; 4. *Bittnerová D., Schindler F.* Česká přísloví. Soudobý stav konce 20. století. – Praha: Karolinum, 1997 – 315 s.; 5. *Čermák F.* Frazologie a idiomatika česká a obecná. – Praha: Karolinum, 2007. – 718 s.; 6. *Čechová M. a kol.* Čeština – řeč a jazyk. – Praha: ISV nakladatelství, 2000. – 407 s.; 7. *Slovník české frazeologie a jdiomatiky.* 4. Výrazy větné/ hlavní redakce František Čermák; autorský kolektiv František Čermák ... [et al.]. – 1. vyd. – Praha: Leda, 2009. – 1267 s.

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ НАЗВ ДЖЕРЕЛ:

- ЕУМ** Українська мова. Енциклопедія. – 3-є вид., – К: Вид-во “Українська енциклопедія” імені М.П. Бажана, 2007. – 856 с.
- ВТСУМ** Великий тлумачний словник сучасної української мови. – К, Ірпінь: ВТФ “Перун”, 2001. – 1440 с.
- СУМ** Словник української мови. – Т. 6. – К.: Наук. думка, 1975. – 832 с.
- ЕСČ** Encyklopedický slovník češtiny / Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová. – Praha: Lidové noviny, 2002. – 604 s.
- Kott** Kott František Št. Česko-německý slovník zvláště grammaticko-frazeologický. – V Praze: František Šimáček, 1880. – Díl II. – 1269 s.
- PSN** Příruční slovník naučný / [hlavní redaktor Vladimír Procházka]. – Vyd. 1. – Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1962-1967. – D. III. – 1966. – 959 s.
- SČSA** Slovník českých synonym a antonym. – 1. vydání. – Brno: Lingea, 2007. – 573 s.
- SSJČ** Slovník spisovného jazyka českého / Zpracoval lexikografický kolektiv Ústavu pro jazyk český ČSAV pod vedením Boh. Havránka ... et.al. – D. II. – Praha: Academia, 1971. – 1191 s.
- Trav** Trávníček Fr. Slovník jazyka českého. – 4. vyd. – Praha: Slovanské nakladatelství, 1952. – 1801 s.

Дель Гаудіо С. (Неаполь, Італія)

Типологічні риси словотвору в італійській та українській мовах

Порівняльно-типологічні студії між італійською та українською мовами є обмеженими. Стаття пропонує розглянути деякі аспекти словотвору в зіставлених мовах.

Ключові слова: *компаративістика, словотвір, італійська та українська мови.*

Сравнительно-типологические исследования между итальянским и украинским языками -

ограничены. Статья предлагает рассмотреть некоторые аспекты словообразования в сопоставляемых языках.

Ключевые слова: компаративистика, словообразование, итальянский и украинский языки.

Contrastive studies of Italian and Ukrainian are limited in number. The aim of this article is to analyze the main patterns of word building (derivation) in the contrasted languages.

Key words: comparative studies; word building; Italian and Ukrainian.

Оскільки універсальної методики контрастивного дослідження словотвору* ще не розроблено, тому для виконання зіставного аналізу української та італійської мов, ми адаптували методику, запропоновану З.А. Харитончиком [9, 112]. На думку дослідника, початковим етапом зіставного аналізу словотворення має бути визначення подібних та відмінних рис у способах словотвору, а також певний вибір дериваційних засобів у зіставлюваних мовах, тобто встановлення, наскільки розвинуті чи нерозвинуті в тій чи іншій мові морфологічні (афіксація) та неморфологічні (словоскладання, конверсія та ін.) способи словотворення з наступними порівнянням інвентарів дериваційних засобів, різноманітних співвідношень (синонімії, омонімії, багатозначності) і словотвірних моделей в межах кожного способу словотвору**.

Відомо, що в італійській і українській мовах найпродуктивнішим способом словотворення є морфологічний***, який здійснюється за допомогою афіксації, словоскладання й безафіксного утворення слів. Із названих різновидів морфологічного способу словотворення найменш поширеним є безафіксний. Вважають, що це відносно новий спосіб словотворення, який використовується переважно для творення іменників-девербативів: *свистіти – свист-θ-θ; виходити – вихід-θ-θ; запливати – заплив-θ-θ* тощо.

В обох мовах афіксальний словотвір має три підтипи: а) суфіксальний; б) префіксальний; в) префіксально-суфіксальний, г) суфіксально-постфіксальний, д) префіксально-суфіксально-постфіксальний.

Суфіксальний словотвір є типовим для іменників і прикметників, префіксальний – для дієслів. За допомогою префіксального словотвору утворюються слова тієї самої частини мови, суфіксального – здебільшого іншої частини мови.

За семантичною ознакою словотвірні суфікси іменників поділяють на суфікси зі значенням особи, абстрактних понять, речовинних, збірних, одиничних іменників, на означення предметів, суб'єктивної оцінки. Але найбільшою за

* Словотвір, або дериватологія (від лат. *derivatio* – відхилення, утворення) - це розділ мовознавства, який вивчає лексичні одиниці за структурою та способом їх творення [8,155].

** Також див.: М. Кочерган [4,145].

*** Залежно від матеріальних засобів вираження розрізняють морфологічні і неморфологічні способи словотвору. До морфологічних належать усі способи творення простих слів за допомогою афіксальних морфем, а також творення складних і складноскорочених слів. Морфологічні способи словотвору поділяються на афіксальні й основоскладання. До афіксальних способів словотвору належать префіксальний, суфіксальний, постфіксальний, змішаний – суфіксально-префіксальний тощо. Детальніше див.: Сучасна українська літературна мова [8, 160-163].

кількістю є група суфіксів на позначення особи (близько 120 в українській мові), і найчисленнішою є кількість іменників з реалізацією суфіксів на позначення особи (більше 10 тис. іменників) [3].

Кількість суфіксів у зіставлених мовах переважає над кількістю префіксів, і в українській мові роль суфіксів у процесі словотвору більш значна, ніж префіксація. Зазначимо, що кількість суфіксів в українській і в італійській мовах різна*.

Іменникові суфікси

Українська мова має розвинуту систему суфіксів зі значенням особи чоловічого роду:

-ар; -ач/-яч; -ець/-сць; -ист/-іст; -ик /ік; -ак/як; -аль; -анин /-янин; -ун; -уга /юга; тель; -ій; -ил тощо. Найпоширеніші суфікси іменників зі значенням особи чоловічої статі в італійській мові такі: **-ore, -uglio, -aglio, -oio, -aiuolo, -ano, -ante, -ario, -ente**.

Табл. 1. Зіставна характеристика суфіксів на означення особи чоловічої статі в українській та італійській мовах

Суфікси (італійська мова)	приклади	Суфікси (українська мова)	приклади
-ario; -aro	<i>calend-ario; scol-aro</i>	-ар / яр	<i>лік-ар; школ-яр</i>
-ore	<i>ispett-ore</i>	-ор	<i>інспект-ор</i>
-aggio	<i>lav-aggio</i>	-ач / (-я)ч	<i>виклад-ач; ді-яч;</i>
-ente	<i>combatt-ente; presid-ente</i>	-ець / -сць	<i>крав-ець / бо-сць</i>
-ista**	<i>ottim-ista; ocul-ista</i>	-ист/-іст	<i>Тракто-рист; оптим-іст</i>
-ico	<i>med-ico; chim-ico</i>	-ик /ік /лік	<i>мед-ик; хім-ік; проза-ік</i>
-ello	<i>pover-ello</i>	-ак/як	<i>див-ак, бідн-як</i>
-aio	<i>ferr-aio</i>	-аль	<i>ков-аль</i>
-ano	<i>rom-ano, kiv-iano</i>	-анин /-янин	<i>міщ-анин; ки-янин</i>
-one***	<i>chiacchier-one</i>	-ун	<i>говор-ун; брех-ун</i>
-aiolo (-aiuolo)	<i>acqu-ai(u)olo</i>	-уга /юга	<i>хат-уга, злод-юга</i>
-ante	<i>insegn-ante</i>	-тель	<i>учи-тель</i>

В українській мові найпоширенішими є суфікси на утворення назв осіб жіночої статі: **-к(а), -ниця(я); -их(а), -ес(а), -анк(а)/янк(а), -ух(а), -ш(а), івн(а)**. Типовими іменниковими суфіксами жіночого роду зі значенням особи в італійській мові є: **-essa, -ina, -ella, -trice, -ora** (рідше).

* Кількість суфіксів в італійській мові дорівнює 133; латинські елементи вживані як суфікси – 57; зменшено-пестливі – 26. Можна стверджувати, за даними Pittano G. [14,138-141;189], що кількість суфіксальних та префіксальних елементів в італійській мові складає 216. Серед суфіксів іменникових – 59; прикметникових – 27; дієслівних – 11; прислівникових – 2. Суфіксів, які утворюють власні назви, – 23, а суфіксодів латинського походження – 54 [там же].

** Італійський суфікс - *-ista* (укр. -ист-, іст- латинського походження), хоча і закінчується на -а, визначає іменники чоловічого роду.

*** Суфікс – *-one* може також мати негативну конотацію, але це залежить від прагматичного контексту та виду іменників.

Табл. 2. Зіставна характеристика суфіксів на означення особи жіночої статі в українській та італійській мовах

Суфікси (італійська мова)	приклади	Суфікси (українська мова)	приклади
-ora	<i>tint-ora</i>	-к(а)	<i>студент-к(а)</i>
-trice	<i>lavora-trice</i>	-иц(я)	<i>робіт-иц(я)</i>
-essa	<i>poet-essa</i>	-ес(а)	<i>поет-ес(а)</i>
-ina	<i>cittad-ina</i>	-анк(а) /-янк(а)	<i>громад-янк(а)</i>

З таблиці видно, що в українській мові деякі суфікси на означення осіб жіночої статі, як правило, знаходяться у постпозиції до суфіксів на означення осіб чоловічої статі, а звідси і напрямом словотвірної похідності у подібних іменників.

Абстрактні назви

В італійській мові поширені суфікси з граматичним значенням чоловічого роду, **які** що позначають абстрактні іменники: **-ismo, -io, -mento, -ito, -aggio, -ame, -ime, -ume, -eto, -ato**. В українській мові маємо – **ат, -ит, -аж, -оз, -зим (-ізм)**.

Табл. 3. Суфікси на позначення абстрактності (чол. рід)

Суфікси (італійська мова)	приклади	Суфікси (українська мова)	приклади
-ito	<i>rugg-ito</i>	-ит	<i>плеур-ит</i>
-mento	<i>regola-mento</i>		
-ame	<i>catr-ame</i>		
-ato	<i>decan-ato</i>	-ат	<i>декан-ат</i>
-aggio	<i>tonn-aggio</i>	-аж	<i>тонн-аж</i>
-eto	<i>frutt-eto</i>		
-ime	<i>mang-ime</i>		
-uglio	<i>misc-uglio</i>		
-ume	<i>sudici-ume</i>		
-aglio	<i>vent-aglio</i>		
-oio	<i>innaffia-toio</i>		
-io	<i>pigol-io</i>		
-ismo	<i>bandit-ismo</i>	-ізм	<i>бандит-ізм</i>

З таблиці (3) видно, що італійські іменникові суфікси чоловічого роду переважають за кількістю над українськими, оскільки в італійській мові середній рід не існує. Треба додати, що латинські за походженням абстрактні суфікси – **изм-, ізм-** дуже продуктивні в обох мовах, напр., італ. *ideal-ismo* – укр. *ідеал-ізм* тощо. Крім того, відповідно до українських абстрактних суфіксів на **-оз, -ит**, які позначають хвороби, наприклад, *плеур-ит, тромб-оз*, італійська мова має суфікси жіночого роду: *la pleur-ite, la tromb-osi*.

В італійській мові є іменники жіночого роду, які переважно визначають абстрактні поняття завдяки приєднанню суфіксів: **-aggine, -anza, -enza, -eria, età, -igia, ità, -itudine, -uta, -zione, -ezza, -aia, -ia** тощо. В українській мові суфіксами, що утворюють іменники жіночого роду на означення абстрактних понять, є: **-ість, -от(а), -ин(а), -изн(а)** тощо.

Табл. 4. Суфікси на позначення абстрактності (жін. рід)

-anza	cost-anza	-ість	постійн-ість
-enza	clem-enza	-ість	мил-ість
-eria	civett-eria	_____	_____
-età	seri-età	_____	-
-igia	ingord-igia	-об(а) [*]	жад-оба
-ità	profond-ità, nov-ità	-ин(а), -изн(а)	глиб-ин(а), нов-изна
-itudine	grat-itudine	-ість	водячн-ість
-ia	profesz-ia	_____	-
-ura	fornitura	_____	-
-zione	illuminazione	-от(а)	видн-от-а
-ezza	correttezza	-изн(а)	нов-изн-а
-aggine	stupida-aggine	-ість	дур-ість

З таблиці (4) видно, що фонетична відповідність (подібність) між італійськими та українськими суфіксами є частковою або її зовсім немає. У цілому, кількість суфіксів з абстрактним значенням в італійській мові переважає над українською мовою, поясненням чого може бути той факт, що питомих українських суфіксів зі значенням абстрактності немає – вони усі запозичені: *проро-цтв-о; постача-нн-я*.

Іменникові суфікси з граматичним значенням середнього роду є типовими лише для української мови (оскільки в італійській мові немає середнього роду), наприклад, відприкметникові: **-ств(о), -цтв(о), -зтв(о)**; віддієслівні: **-анн(я), -инн(я), -енн(я), -інн(я), -ув-анн(я)**. Вони переважно визначають абстрактні та збірні іменники, а також речовинні іменники, наприклад *герой-ств(о); жіно-цтв-о, учитель-ств-о, нероб-ств-о, тверд-інн-я, стаж-ув-анн-я, бади-лл-я, заси-лл-я, збі-жж-я, кло-чч-я, смі-тт-я, гори-нн-я, велі-нн-я* тощо.

З іншого боку, в італійській мові існують так звані іменники спільного роду «*nomi di genere comune*», котрі мають єдиний суфікс (та закінчення) для чоловічого і жіночого роду^{**}. До цієї групи належать деякі іменники на:

- **-ante** (напр., *insegn-ante*);
- **-a** (*atlet-a*);
- **-cida** (*omi-cida*);
- **-ista** (*dent-ista*).

На думку деяких вчених [1,337-339], в українській мові також існує група іменників так званого «спільного роду». До цієї специфічної групи зараховують порівняно невелику кількість іменників з узагальненим значенням – назва особи за її характерними діями або рисами поведінки: *писака, кусака, верещака, рубака, кривляка, стилияга, волоцюга, ханжа замазура, бідолаха, причепа, підлиза, нездара та*

^{*} Цей суфікс належить до непродуктивних суфіксів давнього походження, як наприклад, **-инь, -ява** тощо [7,170].

^{**} в італійській мові є так звані «змішані іменники», які мають одне закінчення в обох родах і визначення роду залежить від артикла.

ін. З морфологічної точки зору спільним для них є закінчення *-а*, а з лексичної – значення особи найчастіше за негативною оцінкою. Родова диференціація здійснюється за допомогою аналітичних засобів і форм узгоджуваних прикметників, займенників, дієслів або ж контекстуального оточення.

Подвійний рід (чоловічий – середній, жіночий – середній) спостерігається у іменників, що утворені за допомогою суфікса *-иш(е)* (*річище, вовчище, дубище* тощо). Взаємодія двох значень роду пояснюється, з одного боку, флексією *-е* як показником середнього роду, з іншого, формально-значеннєвим показником роду мотивуючого іменника (*ріка* – іменник жін. р., вовк – іменник чол. р., *дуб* – іменник чол. р.). Хитання в роді (чоловічий – середній рід) спостерігається в частині іменників на *-о* – назв осіб за характерними ознаками або схильністю до певних дій, вчинків (*забудько, незнайко, непосидько, базікало, ледащо* тощо).

Творення дієслів від іменників: N → V

До відносно продуктивних суфіксів італійської мови можна віднести такі:

- **-are**; *arma* → *arm-are*; *canto* → *cant-are*;
- **-eggiare**; *onda* → *ond-eggiare*;
- **-izzare**; *canale* → *canal-izzare*;
- **-ificare**; *pane* → *panif-icare*.

В українській мові при творенні відіменникових дієслів продуктивними є суфікси:

- **-ува**; *зима* → *зим-ува-ти*;
- **-и-**; *порох* → *порош-и-ти*;
- **-і-**; *весна* → *весн-і-ти*;

Творення дієслів від прикметників A → V

В італійській мові типовими є моделі з такими суфіксами:

- **-are, -ire** (*attivo* → *attiv-are*; *chiaro* → *chiar-ire*);
- **izzare** (*formale* → *formal-izzare*);
- **-eggiare** (*bianco* → *bianch-eggiare*);
- **-ificare** (*beato* → *beat-ificare*).

В українській мові від основ прикметників утворюються дієслова за допомогою дієслівних суфіксів:

- **-и** (*біл-ий* → *біл-и-ти*);
- **-а** (*розумній-ий* → *розумній-а-ти*).

Найтипівішим для української мови при утворенні дієслів є додавання до основ іменників, прикметників і числівників дієслівних суфіксів **-и-**, **-і-**, **-а(-я-)**, **-ува**; наприклад *обід* > *обід-а-ти*; *суд* > *суд-и-ти*; *літо* > *літ-ува-ти* та ін.

Творення іменники від дієслів (V → N) в італійській мові відбувається за допомогою додавання таких суфіксів:

- **-zione**: *esportare* → *esporta-zione*;
- **-aggio**: *riciclare* → *ricicl-aggio*;
- **-mento**: *cambiare* → *cambia-mento*;
- **-ura**: *leggere* → *lett-ura*;
- **-anza, -enza**: *abbondare* → *abbond-anza*; *dipendere* → *dipend-enza*;
- **-io**: *mormorare* → *mormor-ìo*;
- **-ato, -ito, -ata, -uta, -ita**: *tracciare* → *tracci-ato*; *udire* → *ud-ito*;
- **Ø** - суфікс: *comandare* → *comando*.

Іншими продуктивними італійськими віддієслівними суфіксами є: **-ante, -ente, -ino, -one, -toio, -torio, -eria, -tore /-trice**, наприклад, *cantare* → *cant-ante*;

Відад'єктивні іменники (A → N) в італійській мові найчастіше створюються за допомогою суфіксів:

- **-ezza** (*grande* → *grand-ezza*);
- **-ia** (*allegro* → *allegr-ia*);
- **-ia** (*concorde* → *concord-ia*);
- **-izia** (*amico* → *amic-izia*);
- **-itudine** (*grato* → *grat-itudine*).

Інші продуктивні італійські суфікси: **-ura; -ore; -aggine; -eria; -anza, -enza; -ismo, -esimo**.

Особливим способом творення іменників в італійській мові є конверсія*, тобто номіналізація твірного прикметника або дієслова через артикль, напр., *leggere* - *il leggere* (V → N), *bello* → *il bello*; *italiano* – *l'italiano* (A→N) тощо. На відміну від інших мов, наприклад англійської, конверсія N →V в італійській мові є обмеженою.

Запозичені суфікси з класичних мов**

Продуктивними суфіксами латинського та давньогрецького походження в обох мовах є суфікси, що наведені у табл. 3.

Табл. 5. Суфікси латинського походження в італійській та українській мовах

Суфікси від лат.	В укр. мові	Суфікси від лат.	В італ. мові
-ист-, -іст	<i>футур-ист, журнал-іст</i>	-ista-	<i>giornal-ista</i>
ІЗМ-, ІЗМ-	<i>ідеал-ізм</i>	-ismo	<i>idealismo</i>
-ат-,	<i>делег-ат</i>	-ato	<i>delegato</i>
-ор-,	<i>інспект-ор</i>	-ore	<i>ispettore</i>
-атор-, -тор-	<i>оренд-атор</i>	-atore, -tore	<i>Salvatore, amatore</i>
-ант-,	<i>диплом-ант</i>	-ante	<i>aspirante</i>
ент-,	<i>презид-ент</i>	-ente	<i>presidente</i>
-ація < -тіо	<i>ліквід-ація</i>	-zio/-zia < tio	<i>amicizia</i>

Табл. 6. Суфікси давньогрецького походження в італійській та українській мовах

Суфікси від давньогр.	В укр. мові	Суфікси від давньогр.	В італ. мові
-ик-, -ік (< -икос)	<i>істор-ик, лір-ик</i>	-ic-	<i>(i)storico</i>
-ол-	<i>мент-ол</i>	-ol-	<i>mentolo</i>
-ем- (< -μα)	<i>морф-ем(а)</i>	-em-	<i>morfema</i>
-ис-	<i>баз-ис, еліне-ис</i>	-is	<i>ellissi</i> ***
ичн-, -ічн (< -икос)	<i>академ-ичн(ий)</i>	-ic-	<i>accademico</i>

* Конверсія: утворення нового слова шляхом транспозиції слова в іншу частину мови.

** Детальніше, див.: І. Козленко [5, 173-174].

*** Характерною для італійської мови є асиміляція (прогресивна і регресивна) та спрощення груп приголосних, наприклад ps > s.

Суфікси суб'єктивної оцінки (альтерація).

Альтерація є особливим видом суфіксації, за якою значення похідного слова не змінюється, а лише набуває додаткової якісно-кількісної ознаки з точки зору мовця, при цьому альтерація не спричиняє транспозицію в іншу частину мови (напр., N → N (*libro* > *libretto*); A → A (*bello* > *bellino*); V → V (*cantare* > *canticchiare*)) [11, 537-540].

Суфікси суб'єктивної оцінки широко представлені як в італійській, так і в українській мові:

1) суфікси здрібнілості і позитивної оцінки: **укр.** – ок, -ик, -к, -ечок, очк, -ечк, -инк, -иночк, -ищ, -оньк, -еньк, -атк, -ець, -ен, -ц, -атк / -ятк, -ечк, -ячк, усь, унь; **італ.** – *ino, -etto, -ello* (+ варіанти *-icello; -erello*), *-uccio / -uzzo; -otto, -acchiotto*.

2) суфікси для вираження негативної суб'єктивної оцінки: **укр.** -ух, -л, -ищ, -уг / -юг, -ур / юр, -ань, -ак / -як, -ук / -юк; **італ.** – *one, -acchione, -accio, -astro* -ucolo. Порівняймо:

3)

Табл. 7. Суфікси здрібнілості і позитивної оцінки

Італійська мова	Італійські приклади	Українська мова	Українські приклади
-ino	<i>topol-ino; amor-ino</i>	-оньк(а); ячк(о)	<i>зір-оньк-а коханн-ячк-о</i>
-(i)cino	<i>fium-icino</i>	-еньк(а)	<i>річ-еньк-а</i>
-olino	<i>sass-olino</i>	-н	<i>камін-н-я</i>
-etto	<i>cap-etto, bac-etto</i>	-унок	<i>поціт-унок</i>
-ello	<i>alber-ello</i>	-ечк(о)	<i>сон-ечк-о</i>
(i)cello	<i>mont-icello</i>	-ешк(а)	<i>голов-ешк-а</i>
-erello *	<i>pov-erello</i>	-ятк	<i>бідн-ятк-о</i>
-ola	<i>besti-ola</i>	ятк-о	<i>звір-ятк-о</i>
uccia	<i>bocc-uccia</i>	-ик – очок	<i>рот-ик; рот-очок</i>
-ettina	<i>bors-ettina</i>	-очк(а)	<i>сум-очк-а</i>
-uzza	<i>pietr-uzza</i>	-чик	<i>камін-чик</i>
-uccio	<i>cavall-uccio</i>	-чк(а)	<i>коня-чк-а</i>

Італійські іменникові суфікси: **-one, -acchione, -astro, -ona, -otto, -ozzo** використовуються для утворення модифікованих імен і мають відтінок збільшування: *libr-one, furb-acchione, ragazz-ona* тощо. В італійській мові є також клас модифікованих імен, які виражають зневажливу конотацію через такі суфікси: **-astro, -astra, -ona, -accio/-azzo, -accia, -accione, -ucolo, -ucola, -onzolo, -iciattolo, -upola, -ercolo, -aglia** тощо. Наприклад, *gatto (kim) gatt-astro, giovin-astra, ragazz-accio, lingu-uaccia, om-accione, poet-ucolo, maestr-ucola, medic-onzolo, vermi-iciattolo, cas-upola, lib-ercolo gent-aglia* тощо.

В українській мові також існують подібні суфікси із зневажливою оцінкою: **-ищ, -юр, -ищ**; напр.: *руч-ищ-е, кабан-юр-а, бо-ищ-е*.

Слід відзначити, що в обох мовах зменшено-пестливі суфікси в основному передають похідним іменникам позитивну конотацію приємності, прихильності,

* Суфікс *-erello*, на відміну від інших зменшено-пестливих суфіксів, передає відтінок співчутливості.

ввічливості. Проте, суфікси зі значенням аргументативності та зневажливості надають похідним іменникам в переважній більшості випадків семантичну ознаку неприємності*. Однак, треба підкреслити, що не всі суфікси в італійській мові виражають вказані додаткові ознаки; напр.: *iciattolo (libro > libric-iatto)* має зменшувально-негативну оцінку, так само – *uccio (avvocato > avvocat-uccio)* може також мати принизливе значення.

Як в італійській мові, так і в українській можуть сполучатися більш ніж один суфікс, напр.: італ. *carr-ett-ino* – укр. *коляс-оч-к-а*; італ. *fior-ell-ino* – укр. *квіт-онь-к-а*.

Власні імена також бувають модифіковані в обох мовах, наприклад італ. *Nino* – укр. *Іванонько*; італ. *Verre* – укр. *Йося*; італ. *Tonia* – укр. *Тоня*; італ. *Nella* – укр. *Неля* тощо. В українській мові це пестливі імена на флексію *-а / -я*.

Питомі українські суфікси **-ук**; **-чук**; **-щук**; **-ець**; **-енк(о)** тощо мають значення родинних стосунків (син батька або онук). Наприклад, Бондар-енк(о) («син Бондаря»), Петр-ук («син Петра»), Полі-щук, Чергин-ець тощо. В італійській мові подібні суфікси використовуються в журналах та газетах для передавання (відтворення) стилістичних відтінків, наприклад *Berluscon-iano* від *Berlusconi* (прізвище).

Суфікси суб'єктивної оцінки поділяються на:

а) прикметникові

в обох мовах суфікси суб'єктивної оцінки характерні не тільки для іменників, а й для прикметників, напр.: укр. *біл-ень-кий* – італ. *bianch-etto / bianch-ino*; укр. *холодн-юч-ий* – італ. *fredd-ino, fredd-uccio*; укр. *мал-юс-инь-кий* – італ. *piccol-etto; piccol-ino* тощо;

б) прислівникові

укр. *довг-еньк-о, пізн-еньк-о, додол-оньк-у, тут-ечк-и* порівняй: італ. *lungh-etto; tard-uccio / tard-ino*; останні два українські приклади не мають еквівалентів в італійській мові;

в) дієслівні

альтерація V→V створює багатократні, зменшувальні та збільшені дієслова. Дієслівні суфікси в італійській мові: **(-er/-ar)ellare** напр.: *giocare > giocherellare; -ettare, -ottare* наприклад *parlare > parlottare, -icchiare, -acchiare, -ucchiare*; напр.: *cantare > canticchiare, mangiare > mangiucchiare, bevi-cchi-are* тощо. В українській мові маємо **-оньк**, **-к**, напр.: *іст-оньк-и, пит-к-и* тощо.

Очевидно, що спільною рисою обох мов є демінутивні інфінітиви, утворені від різних семантичних груп дієслів. Ці дієслівні форми називають різноманітні фізіологічні, психологічні процеси, які позначають дії та стани людини, дитячі ігри, розваги тощо; вони також вживаються тоді, коли потрібно щось опоетизувати, викликати або передавати співчуття, відчай або, навпаки, підкреслити своє позитивне ставлення до когось [4,148]. Ці дієслівні форми утворюються в українській мові за допомогою суфіксів **-ки**, **-оньки**, **-онькати**, **-очки**, **-уньці**, **-уньцяти**, **-унечки**, **-усі**, **-усуньки**, **-ушки**, **-ці**. Наприклад, *спатки, спатоньки, спатонькати, спаточки, спатуні, спатунечки, спатусі, спатусеньки, спатусочки, кулки, купоньки*,

* Іншими словами, часто поняття збільшеності збігається з чимось неприємним.

купонькати, купочки тощо. Подібно до української мови, італійська мова також має певну, обмежену кількість демінутивних інфінітивів, напр.: **-acchiare, -ecchiare, -ellare, -erellare, -ettare, -ottare, -icare, -ucchiare, -azzare, -uzzare, -ificare**: *parlic-chiare, parl-ott-are, parl-ett-are* тощо⁴.

Українська мова має значно багатшу систему суфіксів, ніж італійська для творення прикметників зі значенням присвійності. В українській мові в ролі таких суфіксів виступають **-ськ-, -цьк-, -ач-/яч-, -ин-, -ін-/їн-, -ів-/ов**. Значення позесивності (належності) передається в італійській мові аналітично, переважно прийменником **di / de**; пор.: італ. *il libro di mamma* = укр. *мамина книга*.

Табл. 8. Суфіксальний спосіб творення присвійних прикметників в українській та італійській мовах

Українські присвійні прикметники	Італійські присвійні прикметники
Батьків-ськ-ий	<i>del padre /del babbo, papà</i>
Коза-цьк-ий	<i>del cosacco, alla cosacca</i>
Дит-яч-ий	<i>del bambino, infantile</i>
Мари-їн	<i>di Maria</i>
Дядьк-ів	<i>dello zio</i>

Найуживанішими суфіксами прикметників в українській мові є: **-ов-, -ев-, -ист-, -уч-/юч-, -к-, -н-, -ан-/ян-, -уват-/юват-, -ат-, -льн-/альн-, -лив**. В усіх цих випадках італійська мова в основному використовує конструкцію з прийменником **di / de** + артикли (або **con** + артикли), хоча з певними прикметниками суфіксальні конструкції також можливі. Дуже поширеними прикметниковими суфіксами в італійській мові є: **-abile, -aceo, -ito, -ibil-, -astro, -ale, -ano, -are, -ico, -iero, -ese, -uto, -evole** тощо. Пор.:

Табл. 8.1. Якісні та речовинні прикметники

Українські прикметники	Італійські прикметники
папер-ов-ий	<i>di carta / cart-aceo</i>
барв-ист-ий	<i>di fiori / fior-ito</i> ^{**}
блиск-уч-ий	<i>brillante, splend-ente</i>
доступ-н-ий	<i>access-ibil-e, di facile accesso</i>
дерев'ян-ий	<i>di legno</i>
читаль-н-ий	<i>di lettura</i>
музик-альн-ий	<i>di musica, music-ale</i>
бород-ат-ий	<i>con la barba, barb-uto</i>
перекон-лив-ий	<i>convinc-ente</i>

Кількість суфіксів в українській мові, від яких утворюються зменшувальні іменники,

* Можна додати, що серед неслов'янських індоевропейських мов багатство суфіксів притаманне романським мовам.

** Численні італійські прикметникові форми походять від дієприкметників.

нараховує 53 [13,149]. В італійській мові їх значно менше, лише 26 [14,138-141], але вони питомі в обох мовах і широко використовуються в процесі словотворення.

Дуже поширений суфікс для творення якісно-означальних прислівників в італійській мові є *-mente* наприклад: *sapiente-mente*. В українській мові, якісно-означальні прислівники також творяться від основ якісних прикметників за допомогою двох суфіксів *-о* або *-е*, наприклад: *гарно, розумно, добре, гаряче* тощо.

Прислудуючись до кореневого морфа, афіксальні морфи можуть зумовлювати фонетичні зміни в корені на морфемному шві. Так, в українській мові відбувається чергування голосних: [o] – [i] *бродити – брід*; [i] – [o] *вечір – вечорити*; [i] – [e] *осінь – восени*; [e] – [i] *село – сільський*; [e] – [и] *мерти – вмирати*; [и] – [e] *бриніти – бренькати*; [o] – [a] *помогти – помагати*; [ø] – [и] - [i] - [o] *брати – розбирати – розбір – збори*. На морфемному шві можуть мати місце консонантні чергування: [д] - [дж] *сидити – саджати*; [с] - [ш] *просити – випрошувати*; [к] - [ц] *каліка – каліцтво*; [к] - [ч] *вершок – вершечок*; [х] - [ш] *рух – рушити* та ін. На морфемному шві трапляється також накладання морфів: *догляда-ти + ач- > доглядач*; нарощення або усічення твірної основи: *шапка – шапочка, холод – холонути, тиждень – тижневий* [4,151]. В італійській мові також існує так звана «*dittongo mobile*», тобто чергування між дифтонгом і голосним, наприклад *lieto > letizia /je/ – /e/, nuovo > novità [wɔ] – [o]*; або чергування між приголосними: *potente > potenza /t/ > /ts/; comico – comicità /k/ > /tʃ/* тощо. Інкorporація суфіксів словотворення до кореня (або до основи) в обох мовах мають також функцію видозмінити форму слів і передавати додаткові відтінки значення або навіть видозмінити лексичне значення основи, напр., **італ.** *Paola – Paol-etta, ragazza – ragazz-ina, montagna – monta-gnola, amico – amici-zia, Roma – rom-ano*; **укр.** *дитина – дитин-ч(а), лошак – лош-ач-ок* тощо.

Префіксація*

На відміну від суфіксації, префіксація в італійській мові в основному не спричиняє зміну частини мовної приналежності твірної і похідного слів, напр.:

- campionato (N) → pre-campionato (N)
- fare (V) → ri-fare (V)
- sarare (A) → in-sarare (A)

Однак префікси найчастіше суттєво змінюють основні значення лексем. Префіксація - найпродуктивніший спосіб утворення дієслів в обох мовах. Проте, у творенні іменників та прикметників її роль є незначною. Специфіка української мови полягає в тому, що від будь-якого безпрефіксного дієслова, за допомогою одного або навіть набору різних префіксів, можна утворити нове дієслово чи навіть цілу низку дієслів. Наприклад, *писати – в-писати, ви-писати, до-писати, за-писати, на-писати, на-описати, о-писати, пере-писати, під-писати, при-писати, про-писати* тощо. В українській мові префіксація характеризується більшою різноманітністю і диференційованістю форм, ніж в італійській. Порівняймо:

* Префіксація (лат. *praefixus*, від – *prae* - спереду та *fixus* - прикріплений) – спосіб словотворення за допомогою префіксів.

Табл.9. Італійські префікси від прийменників та прислівників

Італійські префікси	Українські еквівалентні префікси
avanti-, ante-, anti-, pre- виражає «дію, яка ще не відбулася»: <i>ante-guerra, anti-camera, pre-avviso</i>	Анти- означає «протилежність, подібність»: <i>анти-біотики</i> ;
Post-, означає «за, після, далі тощо»: <i>post-operatorio</i> ; retro- виражає дію, яка вже відбулася: <i>retro-attivo</i>	Пост- означає «за, після, далі тощо»: <i>пост-модернізм</i>
Dis-, виражає «відсутність, протилежність»: <i>dis-misura, dis-armonia</i> ;	Діс- означає «відсутність, протилежність»: <i>діс-баланс, діс-армонія</i> ;
Circum-, anfi-, peri-, означають «по колу чогось»: <i>circum-navigazione, anfi-teatro, pericardio</i> ;	-----
Cis- означає «ближча сторона простору»: <i>cis-alpina</i>	-----
Con- (+варіантів:co-,col-,com-,cor-) означає «спільність, сумісність»: <i>con-nazionale</i> ;	Ко-, кон-, ком означає «спільність, сумісність»: <i>ко-адаптація</i> ;
Contro-, contra-, anti-, виражають «зустрічність, протилежність»: <i>contro-senso, contra-(l)tacco, anti-fascismo</i> ;	Контр-, контра-, означає «зустрічність, протилежність»: <i>контр-атака; контр-заходи</i> ;
Trans-, dia-, означають «крізь, через, за, пере, по той бік»: <i>trans-alpino, dia-cronia</i> ;	Транс- означає «крізь, через, за, пере, по той бік»: <i>транс-атлантичний</i> ;
Sopra-, sovra-, super- виражають «перевагу; вищість»: <i>sopra-(n)aturale, sovra-produzione, super-uomo</i>	Супер означає «найвища якість, особливий, незвичайний, найбільший за розміром»: <i>супер-розум; супер-якість</i>
Extra-, fuori-, виражають «зовнішній бік»: <i>extra-comunitario, fuori-bordo</i>	Екстра- означає «винятковість, надмірність»: <i>екстра-мода</i>
Intra-, entro-, endo-, означають «всередині»: <i>intra-muscolare, entro-terra, endo-scopio</i>	Інтра- означає «всередині, внутрішній»: <i>інтра-лінгвістика</i> ; Ендо- означає «всередині»: <i>ендо-крини; ендо-плазма</i> ;
Inter-, означає «середину»: <i>inter-linea, inter-planetario</i>	Інтер- означає «перебування між чимось»: <i>інтер-вокальний, інтер-лінея</i>
Oltre-, ultra-, meta-, iper- означають «поза чимось; за межами»: <i>oltr(e)-alpe; ultra-suono, meta-linguaggio, iper-spazio</i>	Гіпер- означає «перебільшення, надмірність»: гіпер-вітаміноз; ультра «найвища якість, ознака»: <i>ультра-модний</i> . Мета- означає «проміжне становище»: <i>мета-генез</i> ;
Para-, означає «спорідненість»: <i>para-psicologia</i>	Пар- пара- означає «суміжність, переміщення, зміна»: <i>пара-фраз</i> ;
Sotto-, sub-, infra-, ipo-, означають «підпорядкованість, неповнота чого-н., близькість, взаємозв'язок»: <i>sotto-passaggio, sub-affitto, infra-rosso, ipo-derma</i> ;	Суб- означає «підпорядкованість, неповнота чого-н., близькість, взаємозв'язок»: <i>суб-аренда, суб-троніки</i>
Vice-, pro-, означають «заміщення когось»: <i>vice-presidente, pro-console</i> .	Віце- означає «заступник, помічник, передування за чином»: <i>віце-президент</i> ; Про- означає «для, на боці, заступник, замість»: <i>про-ректор, про-консул</i> .

Префікси, що виражають інтенсивність дії в італійській мові:

- **archi-, arc-, extra-, super-, stra-, ultra-**; означають «вищий ступінь ієрархії» або «найвищий ступінь прикметників»: *archidiocesi, arciprete, extrafino, extralusso, supermercato, stracarico, ultrarapido*.

- **iper-, sur-**; означають «найвищий ступінь» або «крайність, ексцес»: *ipercritica, ipertensione, suralimentazione*.
- **ipo-, sotto-, sub-**; означають «нижчий ступінь, підлеглість»: *ipocalorico, sottosviluppo, subnormale*.
- **mezzo-, semi-**; означають «середину, половину»: *mezzaluna, semiautomatico*.
- **ben(e)-, mal(e)-, eu-, caco-**, виражають «оцінювання»: *beneamato, benpensante, maldicente, eufemismo, eufonia, cacofonia*.
- **bi(s)-**; означає «два рази»: *bilinguismo, bimensile, biscotto*.

Негативні префікси, які є типовими для італійських прикметників:

- **in-** (+варіантів: *il-, im-, ir-*): *incapace, illogico, impossibile, irresponsabile*.
- **s-**: *scontento, sleale, smisurato*;
- **dis-**: *disamore, disonore, discontento*.
- **senza-, a-, an-**: *senz'atetto, amorale, asociale, analfabeta*.
- **non-** є продуктивним для іменників та прикметників в сучасній італійській мові.

Графічно можна писати його разом або окремо: *nonsense, non aggressione, non credente*.

В українській мові таким префіксам в основному відповідає заперечна частка **ні-/не**; (напр.: **італ.** *impossibile* - **укр.** *неможливий*; **італ.** *disonesto* - **укр.** *нечесний*) або зовсім інші префікси: **італ.** *disonore* - **укр.** *безчестя*. Лише деякі префікси на **a-** збігаються (напр.: **італ.** *amorale* - **укр.** *аморальний*).

Найпоширенішими дієслівними префіксами в італійській мові є такі:

- **s- stra-, r(i)-**, що означають інтенсивність; наприклад *beffeggiare* → *sbeffeggiare*; *vincere* → *stravincere*. Вони також мають різні семантичні розширення, наприклад *rimandare, rispedire* = зворотний рух; *riacquistare, recuperare* = повернення того, що було загублено.

Крім того, є дієслівні префікси, які виконують граматичну формотворчу функцію, позначаючи вид та спосіб:

- **re-, ri-** означають повторення дії, наприклад *fare* → *rifare, scrivere* → *riscrivere, inserire* → *reinserire*;
- **de-, di-, dis-, s-**, «негативне оцінювання»; напр.: *stabilizzare* → *destabilizzare; sperare* → *disperare, fare* → *disfare, congelare* → *scongellare*;
- **inter-, (in)fra-** означають «всередині, внутрішній», але із цього значення походять декілька семантичних розширень; наприклад *agire* → *interagire; porre* → *(in)fraporre*.

В італійській мові існують також інші дієслівні префікси, які не означають виду та способу:

accasare, decappottare, illuminare, innamorare, imbottigliare, irugginire, sforbicare, divampare, discolpare, travasare, trasbordare, transustanziare.

Зіставлення дериватів із запозиченими префіксами (інтернаціоналізми) в українській та італійській мовах свідчить, що діапазон їх використання не збігається і залежить від твірних баз. Пор.: укр. анти-світ – італ. *anti-mondo*; але італ. *anti-missile* – укр. **проти-ракетний** тощо.

Крім того, є група префіксів, які мають семантичну ідентичність в зіставлених мовах, але вони формально не завжди збігаються, оскільки є питомими для певної мови: **італ.** *pre-vedere* - **укр.** *перед-бачити*; **але** італ. *extra-naturale* - **укр.** *над-природний*; **італ.** *intra-muscolare* - **укр.** *внутрі-миш'язовий* **італ.** *a-partitico* - **укр.** *поза-партійний*; **італ.** *post-bellico* - **укр.** *по-/після-воєнний*; **італ.** *sub-specie* - **укр.** *під-види* тощо.

Специфічною для української мови є також група аломорфічних префіксів, які не мають семантичної еквівалентності в італійській мові. Їх значення не завжди передається афіксацією, наприклад, *по-українському/по-українськи* = *in istaino; zionaijkraze/jaknaijkraze* = *nel modo migliore*.

Іншою специфічною рисою, яка існує тільки в українській мові і навіть відсутня в інших слов'янських мовах, є редуплікація префікса **по-** в дієсловах, які виражають інтенсивну та повторну дію, наприклад, *по-поводити, по-поїсти, по-поспати* тощо. Значення таких подвійних префіксів передається в італійській та в інших мовах контекстуально (образним способом) [13,152-153].

Основоскладання і словоскладання (італ. «composizione» - укр. композиція)* є надзвичайно продуктивним способом в сучасній італійській мові, і завдяки саме цьому способу збільшується лексикон мови. Суть полягає в поєднанні основ за допомогою інтерфікса або без нього. У системі складних іменників використовується як чисте основоскладання, так і ускладнене суфіксом. Останнє, на думку українських мовознавців є характерною рисою для сучасного словотвору в українській мові. Типи композитів розрізняються твірною основою (іменниковою, прикметниковою тощо), синтаксичним зв'язком і відношеннями між компонентами словосполучення, на основі якого утворюється нове слово, слотовірною семантикою розряду іменників і певної лексико-граматичної групи [8,178].

Як в італійській мові, так і в українській є кілька продуктивних типів складних іменників:

1) V + N (дієслівна база + іменник), наприклад італ. *asciug-a-mano* (= укр. *рушник*) < інф. *asciug-are* + *mano* = *рука* (іменник); в українській мові база таких іменників не є інфінітивної форми, а наказового способу, наприклад, *крути-вус*.

В італійській мові є багато складних іменників класичного походження, переважно з давньогрецької мови, які творяться за таким зразком: N + V. Пор.:

Табл.10. Складні іменники класичного походження

Італ. База	Значення	Словоскладання	Укр. База	Словоскладання
-fagia / -fago	'mangiare'- їсти	antropo-fagia, antropo-fago	-фагія/ -фаг	«антропофагія»
-filia / - filo	'amare'-любити	biblio-filia, biblio-filo	фільство/-фїл	бібліофільство
-logia / logo	'studiare'-вивчати	geo-logia, geo-logo	-логія/-лог	геологія
-crazia/- crate	'comandare'-командувати	buro-crazia, buro-crate	-кратія/-крат	біюрократія
-fonia/- fonico	'suonare'-грати	stereo-fonia, stereo-fonico	фонія/фонїч н-ий	стереофонія
-scopia/-scopio	'osservare'-спостерігати	tele-scopia, tele-scopio	-скопія/-теле-скоп	телескопія
-grafia/-grafo	'scrivere'-писати	tele-grafia, tele-grafo	-графія/-граф	телеграфія
-patia/-patico	'soffrire'-страждати	cardio - patia, cardio-patico	-патія/-----	«кардіопатія»

* Спосіб словотворення складних слів дво- або кілька кореневих похідних – юкстапозитів шляхом поєднання окремих слів чи словоформ.

Раніше суфіксація була найпоширенішим способом словотворення. Композити особливим чином адаптуються до потреби розвитку технічно-наукової термінології. Наприклад, численні слова утворено з грецьких елементів, особливо в медицині: *eletrocardiogramma*, *gastroscopia*, *otorinolaringoiatria* тощо.

Серед них префіксоїд *auto-* (< грецької мови *αὐτό*) в складних словах, де дієслівна база займає друге місце; відповідальний префікс в українській мові (напевно, калька із давньогрецької мови) – займенник *сам-*, який означає «дію, замкнену в самому предметі», «певну ознаку, наявну в самому процесі»; пор.: італ. *autocontrollo* – укр. *самоконтроль*; італ. *autoanalisi* – укр. *самоаналіз* тощо. Префіксоїд **tele-/теле-** (також давньогрецького походження) вживається в подібних конструкціях, наприклад, італ. *televisione*, *telefono*; укр. *телевізія*; *телебачення*; *телефон*. Префіксоїди та їх іншомовна етимологія представлені у табл.11

Табл. 11. Префіксоїди іншомовної етимології

Префіксоїд	Походження	Значення	Італійська мова	Українська мова
аван-	фр. <i>avant</i>	перед	<i>avan-guardia</i>	<i>авангард</i> ; <i>аван-зал</i>
авіа-	лат. <i>avis</i>	'птахи'	<i>avia-fono</i>	<i>авіа-диспетчер</i>
агро-	гр. <i>ἀγρός</i>	поле, земля	<i>agro-pastorale</i>	<i>агро-комплекс</i>
аеро-	лат. <i>aēr, aëris</i>	повітря	<i>aero-nautica</i>	<i>аеро-навтика</i>
біо-	гр. <i>βίος</i>	життя;	<i>bio-cibernetica</i>	<i>біо-кібернетика</i>
екзо-	гр. <i>ἐξω</i>	зовнішній, поза	<i>eso-sfera</i> **	<i>екзо-сфера</i>
екто-	гр. <i>ἐκτός</i>	зовнішній, поза	<i>ecto-derma</i>	<i>екто-дерма</i>
ендо-	гр. <i>ένδος</i>	всередині	<i>endo-crino</i>	<i>ендо-кринний</i>
із-/изо	гр. <i>ἴσος</i>	рівний, однаковий	<i>iso-morfia</i>	<i>ізо-морфія</i>
квазі-	лат. <i>quasi</i>	майже, ніби	<i>quasi-impulso</i>	<i>квазі-держави</i>
мега-, мегало-	гр. <i>μέγας, μεγαλό</i>	величезний	<i>mega-fono</i>	<i>мега-байт</i>
мікро-	гр. <i>μικρός</i>	малий, дуже малий	<i>micro-stratigrafia</i>	<i>мікро-система</i>
макро-	гр. <i>μακρός</i>	великий, довгий	<i>macro-economia</i>	<i>макро-економіка</i>
міні-	англ. <i>mini</i>	короткий	<i>mini- gonna</i>	<i>міні-спідниця</i>
махі-	англ. <i>maxi</i>	найбільше	<i>maxi-schermo</i>	<i>максі-мода</i>

Останні два префіксоїди: **mini-** та **maxi-**, і до деякої міри, «**cyber-**» є дуже продуктивними в сучасній італійській мові^{***}. В таблиці наводяться лише приклади, але вони наочно ілюструють продуктивні моделі словоскладання з префіксами іншомовного походження (переважно давньогрецького та латинського) і механізми словоскладання в зіставлених мовах.

Отже, можна зробити висновок про те, що в зіставлених мовах є багато

* Згадаємо про те, що терміни «префіксоїд» і «афіксоїд» не існують в італійській термінології, а лише в українській. Мова йде про суфікс з більш абстрактною семантикою. Див.: Козленко І. [5,193-194] за Шанським М.[10, 82].

** В італійській мові йде процес асиміляційного спрощення: *kz > z*.

*** Див.: *La nuova grammatica della lingua italiana* (2007: 550-551).

подібностей в способах словотвору але існують і очевидні відмінності. Передусім, в українській мові префіксально-суфіксальний спосіб є більш продуктивним і переважає у творенні іменників, прикметників та дієслів. Українська мова також має більше суфіксальних варіантів для формування прислівників, ніж італійська. З іншого боку, в українській мові більш обмеженим, ніж в італійській є спосіб конверсії.

Специфічною рисою української мови є існування суфіксів середнього роду; і навпаки, характерним для італійської мови є існування суфіксів так званого «спільного роду».

Більшість префіксоїдів, особливо з класичних мов, формально збігаються в обох мовах, але їх словосполучення можуть відрізнятися. Так само, вживання дериватів із запозиченими префіксами (інтернаціоналізми) в українській та італійській мовах свідчать, що діапазон їх використання не збігається і залежить від твірних баз.

Специфічною рисою, що існує тільки в українській мові і навіть відсутня в інших слов'янських мовах, є редуплікація префікса **по-** в дієсловах, які виражають інтенсивну або повторну дію.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гриценко А.П. Іменники спільного роду // Сучасна українська літературна мова. – К., 1998;
2. Клименко Н.Ф. Основи морфеміки сучасної української літературної мови. – К., 2000;
3. Клименко Н. Ф., Карпіловська Є. А. Карпіловський В. С., Недозим Т. І. Словник афіксальних морфем української мови. – К., 1998;
4. Кочерган, М. П. Основи зіставного мовознавства. – К., 2006;
5. Козленко І. В. Морфеміка сучасної української літературної мови. – К., 2007;
6. Петрицин, І. І., Дель Гаудіо С. Нотатки італійсько-української типології. Київський лінгвістичний університет, 1999 [не опубліковано];
7. Плюц М. Я. Граматика української мови: морфеміка, словотвір, морфологія. – К., 2005;
8. Сучасна українська літературна мова / За ред. М. Я. Плюц. – К., 2001;
9. Харитончик З. А. О некоторых путях сопоставительного изучения словообразовательных систем. // Сопоставительное изучение словообразования славянских языков. – М., 1987;
10. Шанский М. Очерки по русскому словообразованию и лексикологии. – М., 1959;
11. Dardano M. / Trifone P. Grammatica Italiana con nozioni di linguistica. – Bologna, 1995;
12. La nuova grammatica della lingua italiana di M. Dardano / P. Trifone. – Bologna, 2007;
13. Korunets I. V. Contrastive Typology of the English and Ukrainian Languages. – Kyiv, 2003;
14. Pittano G. Conoscere la lingua. – Milano, 1989.

Дем'яненко Н.Б. (Київ, Україна)

Семантична структура фразеологізмів з компонентом «птаха» у польській, українській та російських мовах

Стаття присвячена дослідженню семантичної структури фразеологічних одиниць зі спільним компонентом «птаха» у польській, українській та російській мовах.

Ключові слова: фразеологічна одиниця, компонент фразеологізму, семантична структура

Статья посвящена исследованию семантической структуры фразеологических единиц с общим компонентом птица в польском, украинском и русском языках